

J e g y z ő k ö n y v

a Magyar Tudományos Akadémia 1952. december 6.-án d.e. $\frac{1}{2}$ 11 órakor tartott 8. sz. elnökségi ülésről.

Jelen voltak: Rusznyák István elnök, Gombás Pál, Ligeti Lajos al-
elnökök, Erdey-Grúz Tibor főtitkár,
Alexits György, Hevesi Gyula, Lukács György, Molnár
Erik, Novobátzky Károly, Straub F. Brunó elnökségi tagok,
Fogarasi Béla, Riesz Frigyes, Issekutz Béla, Mihailich
Győző, Schulek Elemér osztályelnökök,
Manninger Rezső akadémikus.

Külföldön
tartózkodik: Németh Gyula osztályelnök.

Nem jelent meg: Soó Rezső osztályelnök.

Meghivottak valamennyi napirendi ponthoz: Biacsi Imre gazdasági fő-
csoportvezető, Juhász István osztályvezető, Szabolcsi
Lászlóné az Elnökség tudományos munkatársa.

Meghivottak a II.
napirendi ponthoz: Budó Ágoston, Hajós György, Kovács István a III.
Osztály vezetőségének tagjai, Rényi Alfréd osz-
tálytitkár, Patkós Lajos a személyzeti osztály
vezetője, Tarján Rezsóné mb. szaktitkár.

N A P I R E N D:

- I. Főtitkári beszámoló az 1952. november havi munkáról.
- II. A Matematikai és Fizikai Tudományok osztálya munkájának meg-
vitatása.
Előadó: Rényi Alfréd osztálytitkár.
- III. Az I., III. és V. Osztály akadémiai témáinak megvitatása.
- IV. Az 1953. évi könyvkiadási terv módosítása.
- V. Az 1953. évi kongresszusok jóváhagyása.
- VI. Egyebek.

.....

Rusznyák István elnök üdvözli az Elnökség megjelent tagjait
és az ülést megnyitja.

I.

Erdey-Grúz Tibor főtitkár beszámol az 1952. november havi munkáról.

1./ Kapcsolatok külfölddel:

- a./ Rusznyák István elnök és Bognár Rezső lev.tag résztvettek a Csehszlovák Tudományos Akadémia ünnepélyes megnyitásán és a megnyitó ülés után résztvettek az Akadémia programjának kidolgozásában,
- b./ Jánossy Lajos akadémikus két hétre a Német Demokratikus Köztársaságba utazott ki,
- c./ Huszák István egy.tanár a Varsói Ideggyógyászati Kongresszuson vett részt,
- d./ Márkus László kutató két hónapra Szovjetunióba utazott növénybiokémia tanulmányozására,
- e./ Kálmán Béla és Imre Samu kutatók Csehszlovákiába utaztak nyelvészeti adatgyűjtés céljából.

Ligeti Lajos alelnök javasolja, hogy az Akadémiai Ért. sitő hozza le az új Csehszlovák Tudományos Akadémia tagjainak névsorát.

Rusznyák István elnök röviden beszámol a Csehszlovák Tudományos Akadémia megalakulásáról.

Fogarasi Béla osztályelnök Zdenek Nejedly professzor magyar vonatkozású monográfiájának magyar nyelvre való lefordítását javasolja.

A javaslatot az Elnökség elfogadja.

Főtitkár tájékoztatja az Elnökséget a hozzánk érkezett külföldi tudósokról:

Franz Eder német fizikus a német-magyar kulturális egyezmény alapján töltött néhány hetet nálunk,

Lothar Hussel állatorvos aspiráns egy évi időtartamra megérkezett.

2./ November hónap folyamán a következő kongresszusokat rendezte az Akadémia:

Közlekedési Kongresszus	2 német, 4 román résztvevővel,
Hulladékenergia felhasználásával foglalkozó Kongresszus	1 román, 2 német, 2 cseh, 2 lengyel résztvevővel,
Hidrológiai és Meteorológiai Kongresszus	3 román, 1 német, 3 cseh, 2 lengyel résztvevővel,
Méréstechnikai Kongresszus	2 német és 1 lengyel résztvevővel.

A kongresszusok színvonala általában megfelelő volt, nagyszámu közönség vett részt munkájukban.

Mihailich Gyöző osztályelnök bejelenti, hogy a Közlekedési Kongresszuson nagy sajnálattal nélkülözték a szovjet tudósok részvételét.

Rusznják István elnök kímét felhivja az Elnökség figyelmét a novemberi ülésen elhangzottakra és ismételten kéri az osztályelnököket, hogy az 1953. évi tudományos rendezvényeket megfelelően súlyozzák és csak a legfontosabbakra hívjunk meg külföldi vendégeket.

3./ A Méréstechnikai Kongresszushoz kapcsolódott a Műszerkiállítás, amelynek a hónap folyamán 282.000 látogatója volt. Meglátogatták az összes főiskolák, középiskolák, technikumok, és vidéki egyetemek is. A sikerre való tekintettel, a kiállítást Miskolcon megismételjük.

4./ Főtitkár beszámol arról, hogy folyamatban vannak a kulturális egyezmények tárgyalásai. Az Akadémia megbízásából a tárgyalásokon Juhász István osztályvezető vesz részt. A lengyel egyezmény megkötése már megtörtént, a következő tárgyalás Berlinben és Sofiában lesz, míg január elején a román és csehszlovák tárgyalások Budapesten lesznek.

5./ Főtitkár tájékoztatja az Elnökséget arról, hogy Bolyai János születésének 150. évfordulója alkalmából a Magyar Tudományos Akadémia a Bolyai Matematikai Társasággal együtt ünnepi ülészakot rendez több külföldi résztvevővel. Az előkészületek a Bolyai Hétre már megtörténtek.

6./ Folyamatban van a májusi Nagygyűlés tematikájának előkészítése, valamint folynak a januári összesülés előkészületei is.

7./ Főtitkár tisztázni kívánja a szaktitkárságok feladatait: Leszögezni kívánja, hogy a szaktitkárságok feladata nem egyszerűen adminisztratív munka, a szaktitkárságoknak érdemi munkát kell végezniük. A tárgyalásra kerülő anyagokat olyan alaposan és hozzáértően kell előkészíteniük, hogy az akadémikusoknak csak a fontos, a tudományos vezetés kérdéseiben legyen szükséges dönteniük. Kéri az Elnökséget, hogy ezt a kérdést az osztályokon megbeszéljék.

Felelősök: osztályelnökök.

8./ Az Akadémia megkezdte ismeretterjesztő tudományos előadásait. Eddig négy előadás volt, azonban ezek nem voltak eléggé látogatottak, rossz előkészítés miatt, ami ellen megtettük a szükséges intézkedéseket.

Lukács György elnökségi tag bejelenti, hogy a napokban egy előkészítő bizottság alakult egy nagy Társadalmi és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat megalakítására. Kérdi, hogyan fogják egyeztetni az Akadémia előadásait a Társulat programjával.

Rusznay István elnök: A Társulat különálló szerv lesz, mely kooperál a Tudományos Akadémiával, de a magasabb színvonalu tudományterjesztő munka továbbra is az Akadémia feladata lesz.

Ligeti Lajos alelnök megjegyzi, hogy a népszerű füzetek kiadását össze kellene kapcsolni az előadásokkal.

Erdey-Grúz Tibor főtitkár megjegyzi, hogy ezt a koordinálást kezdetben megvalósítani nem lehet, a jövőben ezt szervezeten és tervszerűbben fogják megoldani.

9./ Főtitkár tájékoztatja az Elnökséget arról, hogy az Akadémia elnöke felmentette Scher Tibort az Akadémia Könyvtárának igazgatói teendői, Nyireő Istvánt pedig az igazgatóhelyettesi teendők ellátása alól. Helyette az Akadémia elnöke a Könyvtár vezetésével egyelőre ideiglenesen Kovács Mátét, a Debreceni Egyetemi Könyvtár vezetőjét, az igazgatóhelyettesi teendők ellátásával pedig Moravék Endrét bízta meg. Kovács Máté igen kiváló könyvtáros, Debrecenben nem nélkülözhető és ezért az a további elgondolás, hogy 1953 nyarától a Könyvtár vezetője Haraszi Gyula, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárának vezetője, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem könyvtártudományi tanszékének tanára legyen. Pillanatnyilag Haraszi Gyulát annyira igénybe veszi a tanszéki munka, hogy ebből kikapcsolódni nem tud.

Rusznay István elnök rámutat arra, hogy miért volt szükség a Könyvtár vezetésében végrehajtott változtatásra. Az Elnökség a könyvtártudomány legjobb szakértőiből összeállított bizottságot küldött ki, hogy megvizsgálja a Könyvtár helyzetét. A bizottság - egy tag kivételével - azon a véleményen volt, hogy Scher Tibor szakmai tudása nem elég egy ilyen nagy feladat megoldásához, mint az akadémiai Könyvtár vezetése. A Könyvtárnak még a profilja sincs megállapítva és ezt Lukács György elnökségi tag és Fogarasi Béla

osztályelnök javaslatai alapján meg kell csinálni. Scher Tibor iszálta magát a többi könyvtártól, nem igyekezett tanulni és tapasztalatcserét végezni. Mivel az Akadémia számára rendkívül fontos, hogy Könyvtárát a legjobb szakemberek irányítsák, ezért leváltották Scher Tibert és a KM-mel való megállapodás értelmében a Pécsi Egyetemi Könyvtár élére fogják állítani, ahol szakmai tudása fejlődhet. Szük Elnökség a Könyvtár élére Mátrai László levelező tagot szeretne volna megnyerni, ő azonban ezt a funkciót nem vállalta, így a választás Haraszti Gyulára esett. Amennyiben az Elnökség tagjait a Könyvtár vizsgálati jegyzőkönyve érdekli, úgy az rendelkezésükre áll.

Alexits György elnökségi tag mint a Könyvtári Bizottság tagja javasolja, hogy mielőtt az igazgatói és a h. igazgatói funkciók véglegesítésére kerülne a sor, az Elnökség bizza meg a Bizottságot azzal, hogy erre előzetes javaslatot készítsen. Ismeri a könyvtárosokat és tudja, hogy Haraszti Gyula egészen kiváló szakember.

10./ Főtitkár az 1953. évi költségvetési és beruházási előirányzatról tájékoztatja az Elnökséget.

Az 1953. évi költségvetési előirányzat 88 millió Ft
beruházási előirányzat 47 " "

1952. évhez viszonyítva a költségvetési és a beruházási hitelkeret is jelentős emelkedést mutat. Az előirányzat első formája magasabb volt, úgyhogy ahhoz képest némi csökkentés van. A csökkentés a beruházási vonalon a külföldi műszerek behozatalára vonatkozik.

Hevesi Gyula elnökségi tag közli, hogy az Országos Tervhivatallal megállapodtak abban, hogy 1953-ban nagy részben nem műszereket, hanem alkatrészeket fognak behozni, melyeket itt nem tudnak előállítani és itthon fogják a műszereket összeállítani.

11./ A legutóbbi elnökségi ülés határozata értelmében az ösztöndíj pályázati felhívás f. hó 8.-án fog kimenni.

12./ Főtitkár bejelenté, hogy az elmúlt elnökségi ülés óta a következő akadémiai tagok tartottak székfoglalót:

nov. 25.	Szó Rezső r. tag	A filogenetika korszerű elvei a virágos növények új rendszerében.
nov. 26.	Mosonyi Emil lev. tag	A méretarány szerepe a kis-mintakisérleteknél.
dec. 4.	Sedlmayr Kurt lev. tag	A répa stádiumos fejlődése.

Elnökség a bejelentést tudomásul veszi.

33. Erdey-Grúz Tibor főtitkár közli, hogy a Népköztársaság Elnöki Tanácsa november 7.-én tudományos munkásságukért, valamint tudományos szervezési munkájukért a következőket tüntette ki:
- Manninger Rezső akadémikust a Népköztársasági Érdemrend IV. fokozatával,
- Tárczy-Hornóch Antal akadémikust a Népköztársasági Érdemrend IV. fokozatával,
- Sedlmayr Kurt lev.tagot a Népköztársasági Érdemrend IV. fokozatával,
- Winter Ernő lev.tagot a Népköztársasági Érdemrend V. fokozatával,
- Zólyomi Bálint lev.tagot a Népköztársasági Érdemrend V.fokozatával,
- Kniezsa István akadémikust a Népköztársasági Érdemrend V.fokozatával,
- Radnót Magda egyet.tanárt a Népköztársasági Érdemrend V. fokozatával,
- Pach Zsigmond Pált, a Történettudományi Intézet igazgatóhelyettesét a Népköztársasági Érdemérem arany fokozatával,
- Vince Istvánt, az Alkalmazott Matematikai Intézet igazgatóhelyettesét a Népköztársasági Érdemérem arany fokozatával,
- Mestyán Jánost, az Akadémiai Kiadó igazgatóját Népköztársasági érdemérem arany fokozatával,
- Lőrincze Lajost, a Nyelvtudományi Intézet magyar osztályának vezetőjét Népköztársasági Érdemérem arany fokozatával,
- Szamosi Gézárt a KFKI tudományos munkatársát Népköztársasági Érdemérem arany fokozatával,
- Fajér Klárát, a MTA Hivatala II. Osztályának szaktitkárát Népköztársasági Érdemérem ezüst fokozatával,
- Feuer Györgyöt, a Biokémiai Intézet tudományos munkatársát Népköztársasági Érdemérem ezüst fokozatával,
- Láng Lászlót, a KFKI tudományos munkatársát Népköztársasági Érdemérem ezüst fokozatával,
- Schneer Anna bizottsági tagot Népköztársasági Érdemérem bronz fokozatával,
- Páris Jánost, a MTA Hivatala főelőadóját Népköztársasági Érdemérem bronz fokozatával.

14./ Főtitkár közli, hogy Major Máté levelező tag azzal a panasszal fordult az Elnökséghez, hogy az Akadémia az építészettörténeti kiadványok kérdését elhanyagolja és nem tisztázza, hogy ezek kiadása hova tartozik.

Tájékoztatja az Elnökséget arról, hogy itt nem az építészettörténeti könyvek kiadásának elhárításáról van szó, hanem arról, hogy a kiadásra javasolt könyvek, Rados Jenő: "Budapest műemléki kárai", és Csemegi József: "A budavári főtemplom építéstörténete" nem érik el az akadémiai színvonalat. Rados könyve kifejezetten adatgyűjtő munka tudományos dolgozók számára. Mindkét mű valószínűleg kiadásra kerül a Tudományos Kiadó felállítását után.

Alexits György a Könyv-és Polyóiratkiadó Bizottság titkára: Rados Jenő könyve még csak adatgyűjtő tudományos műnek sem nevezhető, hanem egyszerű adatgyűjtés. Csemegi József könyve is csak felsorolást tartalmaz. Mindkét mű csak nyilvántartás céljaira felel meg. A panasz elutasítását javasolja.

Hevesi Gyula elnökségi tag hivatkozik arra, hogy a II. Osztály is ad ki adatgyűjtő munkát, pl. "Zsigmondkori oklevéltár" és ezért helyes, ha a VI. Osztálynak is módjában áll kiadni építészettörténeti adatgyűjtő munkákat.

Lukács György elnökségi tag kifejti, hogy tudománypolitikánk célja az adatgyűjtő művek kiadásának csökkentése. Hevesi Gyula felszólalására válaszolva azt kell mondania, hogy a Zsigmondkori Oklevéltár olyan adatgyűjtemény, amely máshol a történészek számára nem volna hozzáférhető. Rados Jenő könyvét hozzáférhetővé lehet tenni más vonalon is.

Rusznay István elnök utal az Elnökség korábbi határozatára, mely szerint Rados munkáját az Akadémia Könyvtára számára megveszik és így mindenki számára hozzáférhető lesz. Csemegi dolgozatát pedig majd a Tudományos Kiadó kiadhatja.

Fogarasi Béla osztályelnök javasolja, hogy a jövőben az adatgyűjtő munkáknál az illetékes szakbizottságok esetről-esetre döntsék el, hogy alkalmas-e a kiadásra.

H a t á r o z a t:

Elnökség Főtitkár beszámolóját tudomásulveszi és a következő határozatokat hozza:

a./ A Csehszlovák Tudományos Akadémia megalakulásáról az Akadémiai Értesítőben részletes ismertetés jelenjék meg.

Felelős: Erdey-Grúz Tibor főtitkár.

b./ Zdenek Nejedly magyar vonatkozású monográfiáját fordítsa le az Akadémia magyar nyelvre.

Felelős: a II. Osztály elnöke és a KFB titkára.

c./ A májusi Nagygyűlés tematikáját január hó folyamán ki kell dolgozni.

Felelős: Erdey-Grúz Tibor főtitkár

d./ Elnökség megbizzza a Könyvtári Bizottságot, hogy a könyvtár igazgatóhelyettese személyére tegyen javaslatot a szűk Elnökség elé.

Felelős: Rusznyák István elnök.

e./ Elnökség

Soó Rezső r. tag,
Mosonyi Emil lev. tag és
Sedlmayr Kurt lev. tag

székfoglalóit jóváhagyja és részükre az oklevél kiadását elrendeli.

Felelős: IV., VI. és VIII. Osztály elnöke.

f./ Szakbizottságok a jövőben az adatgyűjtő munkák kiadását esetenként tárgyalják meg. Elnökség megbizzza a Főtitkárt, hogy Major Máté levelező taggal közölje az Elnökség álláspontját általában az építészettörténeti művek és Rados Jenő és Csemegi József könyvének kiadásával kapcsolatban.

Felelős: Erdey-Grúz Tibor főtitkár.

II.

Rusznyák István elnök mielőtt Rényi Alfréd osztálytitkárnak a szót megadná, szükségesnek tartja tájékoztatni az Elnökség tagjait arról, hogy a Párt olyan fontosnak tartja a matematikai és fizikai tudományok osztályának működését, a két tudomány kooperációját, a III. Osztálynak a gyakorlattal való együttműködését, hogy foglalkozott az Osztály kérdéseivel és bírálatot gyakorolt mind a fizikusok, mind az egész osztály munkássága felett. Az Elnökség számára pedig azt a feladatot tűzte ki, hogy vizsgálja meg az Osztály és annak intézeti munkájában lévő hiányosságokat és mutasson rá arra, hogy ezeket a hibákat milyen módon lehet ne kiküszöbölni. Felteszi a kérdést Rényi osztálytitkárnak, van-e a jelentéshez valami hozzáfűzni valója?

Rényi Alfréd a III. Osztály titkára kiegészíti jelentését azzal, hogy az nem teljes, mert nem állott elég idő a rendelkezésükre az elkészítéséhez. Az Osztálynak vannak olyan eredményei, melyek a jelentésben nem szerepelnek, a jelentésben főleg a hibák vannak kihangsúlyozva.

Erdey-Grúz Tibor főtitkár néhány kérdést tesz fel:

A jelentés leszögezi az osztály feladatait, de ebből hiányzik az osztály tudományágainak a gyakorlattal való kapcsolatának kiépítése. A jelentés beszél az osztályvezetőség fizikus tagjai és az osztálytitkár közötti feszült viszonyról, valamint a bizalmatlan légkőről, de hogy ez min alapszik, és hogy ezen hogyan lehetne segíteni, azt a jelentés nem tartalmazza. A jelentés szerint az osztálytitkár az osztály fizikus tagjaitól nem kapott kellő támogatást, sőt néha ellenállással találkozott.

Bővebb tájékoztatást kér az algebrai vitáról.

A III. Osztálynak laza a kapcsolata a többi osztállyal. Mit tett az osztályvezetőség a kapcsolatok megjavítása érdekében? Megkérdezi a főtitkár, hogy a mágneses bizottságnak hány fizikus tagja van és milyen mértékben vesz részt az osztály a bizottság munkájában?

Az Osztály és az Elnökség kapcsolata nem elég szoros, hozza fel panaszképpen a jelentés. Az osztályvezetőség tagjai közül négy tagja az Elnökségnek is. Miért nem elég szoros a kapcsolat? Nem tűnik ki a jelentésből, hogy a zárt ülések milyen kérdésekkel foglalkoztak? A zárt ülések nincsenek értékelve.

A jelentés a harmadik oldalon a tervezésről beszél. Szembeállítja a tervezés tekintetében az elméleti tudományos kutatásokat és a kísérleti tudományos kutatásokat. Vajon a két kutatás között fennáll-e az a különbség, ami a jelentésből tükröződik. - "A tervek nagymértékben általánosságban mozognak". Megkérdezi, hogy a KFKI terve is ilyen-e? Történt-e kísérlet a magyar fizika átfogó tervének összeállítására. Tett-e az osztályvezetőség ebben az irányban lépéseket?

Megvitatta-e a jelentésben felsorolt ideológiai kérdéseket az osztályvezetőség? Tett-e megfelelő lépéseket, hogy a helyes utat megmutassa? Főtitkár megkérdezi, hogy ki az Osztálynak az akadémikus könyvfelelőse és milyen módon történik a kiadásra kerülő könyvek előkészítése? Sok vita volt a Fényes-könyv körül. A szovjet fordítások kiválasztása terén sem tűnik ki, hogy ez milyen módon történik, mennyiben foglalkozott ezzel az osztályvezetőség?

Az aspiránsok és ösztöndíjasok munkájával kapcsolatosan felmerül az a probléma, hogy az ellenőrzés nem megfelelő. Megvitatta-e ezt a kérdést a megfelelő bizottság és megvitatták-e hogy mi a tennivaló?

A jelentés felveti, hogy a Debreceni Fizikus Vándorgyűlés előkészítése nem volt megfelelő. Erre is részletes felvilágosítást kér. Milyen hatása volt?

Az Alkalmazott Matematikai Intézettel kapcsolatosan felveti a jelentés hogy az intézetnek több kritikát kellett volna kapnia. Főtitkár megkérdezi, hogy mikor-e az Intézet tudományos tanácsa és miben látja Rényi osztálytitkár annak az okát, hogy a Tudományos Tanács nem gyakorol megfelelő kritikát az intézet munkája felett?

Foglalkozott-e az osztályvezetőség a Csillagvizsgáló Intézet kérdésével? Mikor számolt be az Intézet vezetője a munkáról és megvitatta-e ezt az osztályvezetőség? Adott-e az osztályvezetőség utmutatást az Intézet irányítására és megbírálta-e a hibákat?

Gombás Pál alelnök: Rényi Alfréd osztálytitkárnak a III. Osztály munkájáról szóló jelentésével kapcsolatban a következő megjegyzései vannak. A jelentéssel sok tekintetben egyetért, egyes részei ellen azonban súlyos kifogásai vannak, amelyeket a következőkben ad elő:

Hogy ezt nem tettem az Osztályvezetőségben annak oka az, hogy szabadságon lévén az osztályvezetőségi ülés idején nem tartózkodtam Budapesten és így hozzászólásomat csak most áll módomban megtenni. Ugy vélem, hogy az a körülmény, hogy hozzászólásom itt az Elnökségben hangzik el annyiban szerencsés, hogy ezáltal az Elnökség betekintést kap a III. Osztály életének olyan szektoraiba, amelyekbe eddig nem volt betekintése, de amelyekkel szerintem már régebben kellett volna foglalkoznia.

A jelentéssel kapcsolatban az első kifogásom az, hogy a jelentés nem tér ki a III. Osztály által tartott könyvankétra, különösen az osztálynak az első, nagy nyilvánosság előtt tartott könyvankéjtára, amelyen lényegében először történt meg hazánkban, hogy a matematika és fizikai tudományok területén részletes és őszinte kritikák hangzottak el. A jelentés a kritikákkal kapcsolatban a harmadik oldalon csak a következőkre tér ki: "A kritika - főként a fizika terén - általában nem áll megfelelő fokon. A szakemberek nem szívesen szólnak hozzá olyan kérdésekhez, ami nem legszűkebb szakterületükre esik, máskor a kritika ledorongoló; a kritika szabadsága helyett gyakran a tekintély-elv érvényesül." A tekintély elvet Rényi osztálytitkár nyilván rám érti, mégpedig a Fényes könyvről tett kritikámmal kapcsolatban. Erre az ad alapot, hogy Rényi osztálytitkár egy nemrég megtartott értekezleten azt állította, hogy én Magyarországon a kritikát a tekintélyi elv alapján gátolom. Erre itt részletekbe menően nem kívánok kitérni, csak azt szeretném megemlíteni, hogy az Osztálytitkár az általa kifogásolt kijelentésemet helytelenül idézte az értekezleten, továbbá egy hosszú felszólalásból kiragadva idézte, ami által tényleg sikerült a kijelentésemet elferditve és az általa kívánt célszerűséggel beállítania.

E kifogás mellett úgy vélem sokkal lényegesebb, hogy a jelentésnek a kritikákra vonatkozó passzusa erősen hiányos. Főképpen az első könyvankéttel kapcsolatban ugyanis egyértelműen kiderült, hogy a matematikusok közül egyesek több, nagy részben fizikusok részéről elhangzó igen objektív kritikát minden lehető igyekezettel le akartak rombolni és egyes esetekben annak értelmét vagy hozzáértés hiányában, vagy pedig szándékosan ki akarták forgatni; sőt ami a legsúlyosabb a vitát igyekeztek személyi térre átvinni. Szükségesnek tartom, hogy akkor, amikor a jelentés nagyon sok helyen rámutat az osztály működésének hibájára, erre szintén mutasson rá. Hogy csak egy példát említsek az anekdoták ilyen irányú megnyilvánulásáról, utalok Kalmár professzor felszólalására, aki odáig ment, hogy kétségbe vonta egy alkalmazásokkal foglalkozó matematika tankönyvben a dimenziók fontosságát, továbbá utalok egy másik felszólalásra, amelyben az egyik akadémikus azt állította, hogy ha egy könyvben hibák vannak, az nem is olyan nagy baj, a lényeg az, hogy mennyire kelti fel az érdeklődést és ilyen

értelemben mindent elkövetett, hogy egy könyvről, amely igen sok súlyos hibát tartalmaz, végeredményben elismerő kritikát adjon.

A jelentés ugyanezen passzusában ez áll: "A szovjet tudomány eredményeit fizikusaink nem ismerik elég alaposan", a negyedik oldalon fent pedig a jelentés azt mondja, hogy "a magyar fizikusoknak nincs teljes áttekintésük a szovjet szakirodalom felett". Megkérem Rényi osztálytitkár, világosítsa fel arról, hogy erre vonatkozó tapasztalatait honnan szerezte például rám vonatkozólag? Felhívom Rényi osztálytitkár szives figyelmét, hogy orosz fordításban két könyvem jelent meg és az egyiknek a szovjet szerkesztő által írt előszavában, továbbá Ivanenko szovjet fizikusnak egy szovjet folyóiratban megjelent kritikájában éppen az van kiemelve, hogy igen részletesen tárgyalom a szovjet szakirodalmat. Hozzá szeretném tenni, hogy ezt nem opportunizmusból tettem, mert hiszen a könyv 1942-1943 és 1944-ben íródott. Megjegyzendő, hogy Rényi osztálytitkár úgy az előszót, mint a kritikát ismerte, mert Jánossy és az én jelenlétben olvasta el, ennek ellenére a jelentéséből ez hiányzik. Ha az osztálytitkár véleményt mond egyesekről óvakodjék attól, hogy általánosításokba bocsátkozzék. Ugyiszintén nem tudok hozzájárulni ahhoz, hogy az osztálytitkár ezen általánosításokba beleértse az összes többi fizikust, mert egyesekről tudom, hogy éppen a szovjet fizikai eredmények terén is igen részletes áttekintéssel rendelkeznek. Ha már ennél a kérdésnél tartunk, felvetem már most a magam részéről azt a kérdést, hogy az osztálytitkár miért csak a fizikusoknak a szovjet szakirodalomban való jártasságának hiányát veti fel, miért nem veti fel ezt a problémát a matematikusoknál is. Szerintem ugyanis ezen a téren a matematikusok és fizikusok között lényeges különbség nem áll fenn. Ha pedig ez így van, akkor jelentésének ez a része nemcsak helytelen általánosítás, hanem határozottan egyoldalú, sőt tendenciózus.

A jelentés hiányos olyan tekintetben is, hogy kiemelkedő összefoglaló tudományos művekről, monográfiákról, többek között Riesz és Szőkefalvi-Nagy könyvéről nem tesz említést.

Következő kifogásom a negyedik oldal közepén a következő passzusra vonatkozik: "Az aspiránsok, ösztöndíjasok és fiatal kutatók fejlődésének elősegítése érdekében is többet kell tennie az osztálynak. A vezető tudósoknak több segítséget kell adniuk a fiataloknak; különösen a fizika terén nem lehetünk megelégedve a jelenlegi helyzettel." Felmerül az a kérdés, hogy az osztálytitkár miért emeli ki itt ismét a fizikusokat a matematikusokkal szemben, ismét egészen egyoldalúan a fizika rovására és felmerül az a további kérdés, hogy az osztálytitkár mennyire van tájékozva erről a kérdéstről. Például az én intézetemben tudtommal semmiféle ilyen irányú tájékozódást nem szerzett, amiért is nem hiszem, hogy erre vonatkozóan reális ismeretei lennének. Intézetemben kb. 15 érett és fiatal kutató jelenlétében hetenként szemináriumokat, aspiráns megbeszéléseket és

ezenkívül külön tudományos kutató problémákra vonatkozó megbeszéléseket tartunk. Szoros tudományos kapcsolataim vannak Kónya miniszterhelyetttel, az Egyesült Izzó kutatóival és ennek keretén belül Hoffmann Tiborral. Felajánlottam szolgálataimat ezen a téren először csak privátim, azután mint aspiránsvezető kötelességből is a Tudományegyetem egyes fiatal kutatóinak, kapcsolatot tartok fenn Horváth Jánossal és úgy látom, hogy őt sikerült is most már a helyes tudományos vágányra hoznom. Fényes Imrét az intézeti szemináriumokon több ízben vendégül láttam, Debrecenben felkerestem és hosszas tudományos vitát folytattam vele többek jelenlétében. Munkáinak hibáit vele publikációjának kézhezvétele után azonnal, mégpedig 1946/47 telén írásban és 1947 nyarán pesti látogatása idején egy intézeti szemináriumon szóban részletesen közöltem. Ezek után felvetem a kérdést, hogy például velem kapcsolatban Rényi osztálytitkár mit kifogásol a fiatalok nevelése terén.

Következő kifogásom az ötödik oldalon a második bekezdéssel kapcsolatos: "A fizikai kutatás legfőbb hiányossága az, hogy nincs meg a kellő kapcsolata ipari termelésünk időszerű problémáival ..." Ez lényegében ugyan helyes, de itt megint érdekelne engem, hogy az osztálytitkár milyen betekintést kapott az egyes intézetek ipari munkásságáról például arról, hogy a Műszaki Egyetem Fizikai Intézete milyen ipari problémakörbe van bekapcsolódva. Ugy vélem az osztálytitkárnak igen kevés tudomása van arról, hogy a Fizikai Intézetnek vákuumtechnikai laboratóriuma ipari szempontból milyen jelentős és hogy az intézetemben a felszabadulás után intézetem saját erejéből, minden külső támogatás nélkül keletkezett. Midőn ennek az idézett passzusnak helyességét lényegében elismerem, szükségesnek vélem azt is, hogy az osztálytitkár ilyen ipari kapcsolatokról is említést tegyen. Ismét felvetem a kérdést, hogy az osztálytitkár miért nem tette ezt meg, mert vagy tudott e kapcsolatokról és akkor elhallgatta, vagy nem tudott e kapcsolatokról, akkor pedig a szükséges előismeretek hiányában tette meg jelentését.

A jelentés helyesen foglalkozik a KFKI hibáival. A KFKI-val kapcsolatos kifogások legnagyobb részét én is osztom, de figyelembe kell itt venni azt, hogy egy keletkezőben sőt épülőfélben lévő intézetről van szó, mely ezernyi gonddal küzd. Ha már a KFKI hibáit olyan élesen látja, miért van olyan jó véleményvel például egyes matematikai intézetekről, melyeket a jelentés mint új matematikai centrumokat emel ki. Ezt megint egyoldalunak tartom.

Ugyanitt szeretném megemlíteni, hogy az osztálytitkár a matematika területén új folyóiratok megindulását jelenti be, de a fizika területén erről egy árva szó sincs, a jelentés itt is egyoldalú.

Az ötödik oldalon fenn az osztálytitkár kiemeli, hogy a matematikai fizika területét érintő egyes kutatások az Alkalmazott Matematikai Intézetben folynak. Ez nagyon örvendetes, de az osztálytitkár nyilván elfelejtette megemlíteni azt a sajátos párhuzamot, hogy alkalmazott matematika viszont nemcsak az Alkalmazott Matematikai Intézetben folyik, hanem folyik az elméleti fizikusoknál is. Ezt a jelentésbe nehogy egyoldalú legyen, szintén be kellene szerintem venni.

A hatodik oldalon lenn az osztálytitkár megemlíti, hogy a matematikusok és fizikusok együttműködése nem megfelelő. Ez valóban így van. Az osztálytitkár legyen szives közölni a fizikusokkal azt, hogy mi ezen a téren a fizikusokkal kapcsolatban a kifogása, hogy ebben a kérdésben az együttműködés mielőbb helyreálljon. A magam részéről az együttműködés hiányának okát főképpen abban látom, hogy egyes alkalmazott matematikusaink az alkalmazott matematika alatt egészen más valamit értenek, mint amit például mi a fizikában tényleg alkalmazunk, továbbá abban, hogy matematikusaink a fizika problémái iránt igen kevés érdeklődést mutatnak. Ha hozzájuk segítségért fordulunk például az Alkalmazott Matematikai Intézethez, akkor azt a legnagyobb készséggel és előzékenységgel megadják, de saját tapasztalataim szerint olyan formában, hogy az a fizikus számára abszolúte használhatatlan, tehát a fizikus magára marad utalva és egyedül kénytelen megoldani a problémáit. Kérem Riesz Frigyes osztályelnököt, hogy legyen szives odahatni, hogy az együttműködés minél előbb létrejöhessen.

A hatodik oldalon lenn az osztálytitkár az Alkalmazott Matematikai Intézetre vonatkozólag azt mondja: "Ahhoz, hogy az Intézet munkáját az eddiginél eredményesebben végezhesse, több kritikát és fokozottabb támogatást kell kapnia." Erre vonatkozólag csak azt válaszolhatom, hogy ahhoz, hogy valamiről kritikát mondjunk, legalább is nekünk fizikusoknak szükséges, hogy az illető ügybe betekintést kapjunk. Mivel az Alkalmazott Matematikai Intézet működéséről és munkájáról eddig csak szörványos publikációk jelentek meg, a kritika és támogatás csak akkor lesz lehetséges, ha a jelentésben megígért 15 íves kiadvány illetőleg beszámoló rendelkezésre fog állni és az Intézet működésébe betekintést kapunk. Ezzel kapcsolatban azt javasolom, hogy a határozati javaslat 12. pontját a következő módosítással fogadja el az Elnökség: "Az AMI kiadványának megjelenése után három hónappal rendezzen ankétet", nem pedig úgy, ahogyan az eredeti szöveg szól: "Az Intézet 1953. februárjában ankétet rendez", mert akkor előállhatna az a kellemetlen helyzet, hogy esetleg csak 1-2 hét vagy 1-2 nap állana rendelkezésre ahhoz, hogy a kiadványt az ember behatóan áttanulmányozza.

Az első oldalon lenn az áll, hogy az osztálytitkár kísérletei arra nézve, hogy: "a fizika kérdéseivel alaposabban foglalkozzon az osztályvezetőség, egyes vezető fizikusok határozott ellenállásba ütköztek." Ez így helytelen, de fennáll az, hogy a vezető fizikusok akkor tanusítottak ellenállást az osztálytitkárral szemben, amikor ő a fizikusok problémáihoz szakmai ismeretek hiányában hozzászólt. A második oldalon fenn az áll: "Az említett vezető fizikusok tagadták a fizikai tudomány tervszerű fejlesztésének illetőleg az Akadémia által való irányításának szükségességét. Az osztálytitkár harcolt az ilyen nézetek ellen és meggyőződése mellett határozottan kiállt." Hogy a vezető fizikusok a fizika tervszerű fejlesztését nem fogadták volna el, azt a leghatározottabban tagadom, ez nem

felel meg a valóságnak. A fizikusok ha valamit tagadtak akkor azt, hogy a vezető fizikusoknak az osztálytitkár, vagy az osztály, vagy bárki más megszabja, hogy milyen tárgykörben kutassanak. Ezt igenis a leghatározottabban ellenzem és ilyen irányu tendencia ellen mindig a leghatározottabban fel fogok lépni. De ez egyáltalában nem jelenti azt, hogy a fizika tervszerű fejlesztésének szükségességét tagadnánk, sőt ennek szükségességét például az utánpótlás nevelése terén, továbbá a nálunk kevésbé művelt fizikai diszciplínák kiépítése terén, valamint a könyvkiadásban állandóan szem előtt tartottuk és az idevágó problémák megoldásáról a lehetőségekhez képest gondoskodtunk, de tudjuk azt is, hogy ezen a téren még sok a teendő. A jelentésnek ez a része a való tényállásnak teljes kiforgatása. A fizika területén nagy problémát jelent az, hogy igen kevés kísérleti fizikussal rendelkezünk és így az utánpótlás tervszerű nevelése persze nehézségekbe ütközik. Igen nagy probléma ezen a téren az is, hogy az egyetemokről igen kevés számú fizikus kerül ki, akiket nagyrészt az ipar alkalmaz.

A legsúlyosabban kifogásolom a jelentésnek azt a részét, mely ehhez a passzushoz közvetlenül csatlakozik és olyan szinben akarja feltüntetni a matematikusok és fizikusok közötti ellentétet, mintha az onnan fakadna, hogy az osztálytitkár a tervszerűség mellett, a vezető fizikusok pedig a tervszerűség ellen küzdöttek volna. A jelentés ezen része a következőket mondja: "Ezeknek a vitáknak a következményeképpen az osztályvezetőség egyes fizikus tagjai és az osztálytitkár között olyan feszült viszony alakult ki, ami az osztályvezetőség munkáját a fizika vonalán teljesen megbénította és a bizalmatlanságnak olyan légköre alakult ki ...". A bizalmatlanság légköre valóban fennáll, de az nem ilyen fajta vitáknak a következménye, mert például a fizikusok és közöttük én is Rényi osztálytitkárral a fizika tervszerűségével kapcsolatban nagyon keveset vitáztunk. A bizalmatlanságnak oka egészen más. Ma az osztálytitkár és köztem rendkívül feszült viszony áll fenn és én egy értekezleten kijelentettem, hogy az osztálytitkárral szemben abszolút bizalmatlan vagyok. Szükségesnek tartom, hogy ennek a bizalmatlanságnak az okát az Elnökség előtt feltárjam és igen nyomtatékosan kérjem Erdey-Gruz Tibor főtitkárt, hogy azokat a körülményeket, melyekre most rá fogok térni, behatóan legyen szives kivizsgálni.

Annak oka, hogy én Rényi osztálytitkárral szemben teljesen bizalmatlan vagyok, az Alexits-féle könyvankéttel kapcsolatos eseményekre nyúlik vissza. A könyvankét után Freud Géza aspiránsom aláírásokat akart gyűjteni intézetemben annak bizonyítására, hogy kritikámban az ellenség hangja szólalt meg. Ezért én Freud Gézának az intézetből való azonnali eltávolítását és ellene a legszigorubb fegyelmi vizsgálat megindítását kértem. Kérésom egyik része - Freud eltávolítása - teljesült, talán úgy mondhatnám túl jól teljesült, amennyiben Freud Gézát az osztálytitkár anélkül, hogy nálam tájékozódott volna azokról az okokról és körülményekről, melyek miatt én Freudot elbocsátottam, azonnal intézetébe fogadta és részére néhány száz

forinttal magasabb fizetést javasolt. Rényi osztálytitkárnak ezt a teljesen szabálytalan eljárását igen súlyosan kifogásolom, mert mielőtt Freud Gézát az Alkalmazotti Matematikai Intézetbe, tehát egy akadémiai intézetbe befogadja, mindenképpen meg kellett volna engem kérdeznie a felől, hogy Freud elbocsátásának mik voltak az okai és, hogy még tetemesen nagyobb fizetést is javasolt számára, a legnagyobb mértékben visszatetsző. Az osztálytitkár itt súlyos hivatalbeli mulasztást követett el. Freudra vonatkozó kivánságom másik része tudniillik az, hogy ellene szigorú fegyelmi eljárás induljon, teljesen elsikkadt, nemcsak, hogy fegyelmi nem indult, hanem még a fegyelmit megelőző vizsgálat sem lett szabályszerűen lefolytatva, mert sem én, sem pedig azok a munkatársaim, akiktől Freud aláírásokat akart gyűjteni, mégcsak meg sem lettek hallgatva. Információim alapján az az alapos gyanu merül fel, hogy a Freud ellen indított fegyelmi eljárást az osztálytitkár juttatta holtpontra. Minderre vonatkozólag felvetem a felelősség kérdését.

Még több körülményt lehetne felhozni; melyek az osztálytitkár iránti bizalmatlanságomat előidézték. Ezek közül csak egyet szeretnék megemlíteni, ami Jánossy professzorban hasonló érzést keltett, ez a következő:

Fényes Imre: "A termodinamika alapjai" című könyvének egyik lektora Rényi osztálytitkár volt, a másik Kónya Albert. Először is felmerül az a kérdés, hogy ki bizta meg Rényi osztálytitkárt a lektorizálással, ugyanis ő mint matematikus a termodinamikához nagyon keveset ért. Sokkal helyesebb lett volna olyanvalakit lektor gyanánt kijelölni, aki a termodinamikában jártas, akkor ez a hibákkal teli könyv nem lett volna kinyomtatva és az Akadémia nem bocsátkozott volna 30-40 ezer forintnyi felesleges kiadásba. Amikor még jóval az ankét előtt a könyv hibáit Schay professzor kezdte feltárni, akkor természetesen felmerült a kérdés, hogy kik lektorizálták a könyvet és többen kértük a lektori véleményeket. Ekkor derült ki, hogy az egyik lektor Rényi osztálytitkár és, hogy Rényi osztálytitkár lektori véleménye a vezetése alatt álló osztálytitkárságon elveszett. Tehát a könyv teljesen szabálytalanul egy írásbeli lektori vélemény alapján lett kinyomtatva. Itt is igen helyes volna a felelősség kérdését felvetni.

Befejezésül még meg szeretném említeni azt, hogy véleményem szerint ezt a jelentést nemcsak az osztályvezetésnek, hanem az osztálynak magának is tárgyalnia kell, először is azért, mert minden egyes osztálytagnak meg kell adni a lehetőséget, hogy egy jelentéshez, mely az osztály munkájáról, tehát az egyes tagok munkájáról szól, hozzászólhasson, másodszer pedig azért, hogy az osztály tagjai lássák, hogy az Elnökség az osztály munkáját hol találta helyesnek és hol találta hiányosnak, mert a munka megjavítása csak ennek ismeretében várható.

Hevesi Gyula elnökségi tag megkérdezi, hogy az osztály bizottságainak mennyi a taglétszáma és ezek között vannak-e olyanok, akik az iparban dolgoznak?

Straub F. Brunó elnökségi tag: A jelentés beszél Neugebauer Tibor mult évi előadásáról. Megkérdezi, hogy foglalkozott-e az osztálytitkár vagy az osztály az előadás után Neugebauerrel és belátta-e nevezett, hogy tévesen nyult a kérdéshez. Vagy egyszerűen csak abban nyilvánult meg a kritika, hogy kijelentették Neugebauernek, hogy helytelen eredményekre támaszkodott.

Az osztálytitkár sok kérdésben önkritikát gyakorol. Azonban nem látható a jelentésből, hogyan kívánja a hibáit kijavítani. A jelentésben lévő javaslatok helyesek, de ezek a feltárt hibákat nem javítják ki.

Gombás Pál alelnök kritikája kétségek nélkül nagyon hasznos az osztály működésének megjavítása érdekében. Ennek a kritikának azonban az osztályvezetőségben kellett volna elhangzania, akkor nagyobb mértékben vitte volna előre az osztály munkáját.

Kovács István, a Központi Fizikai Kutató Intézet igazgatója: A KFKI megalakulásakor senki sem tudta, mi lesz az Intézet profilja, milyen problémákat kell majd megoldania. Ez okozta azt a helyzetet, hogy a KFKI monopóliumra törekedőnek látszott és sokkal többet akart megoldani, mint a feladata lett volna. Nem történt meg terveinek az ipar szükségleteivel való összehangolása sem. Nem döntöttek el azt sem, hogy a KFKI-nek voltaképpen mi a feladata a magyar fizikai tudomány terén. Egyébként a KFKI-nek két osztálya folytatott közvetlen együttműködést az iparral.

A jelentés kiemeli a matematika terén erőteljesen megindult kutatást. Meg kell említenie, hogy 1951 óta 27 fizikustól jelent meg 47 cikk. A fizikusok sokkal kevesebben vannak, mint a matematikusok. Huszonkét fizikus aspiráns van és így a fizika terén még a jövőben sem fog a helyzet eléggé javulni.

Ligeti Lajos alelnök megjegyzi, hogy munkánk fejlődésének egyik újabb, fontos szakaszához értünk akkor, amikor meghonosítottuk az osztályok beszámolóit az Elnökség előtt. Ezzel is kibontakozik a kritika és önkritika szellemének érvényesítése a tudomány fejlesztésére.

Tudományunk fejlődése érdekében mindenki előtt világos, hogy mit jelent az élenjáró szovjet tudomány megismerése és ezen a téren különösen a matematikusok mutatnak példát a többi osztályoknak. Meg kellett volna említeni a jelentésben, hogy Gombás Pál alelnök két könyvét lefordították a Szovjetunióban.

Budó Ágoston, a III. Osztály Vezetőségének tagja nem fogadja el a jelentés azon kitételét, hogy az Osztályvezetőség tagjai nem tulajdonítottak megfelelő fontosságot az osztályvezetőségi üléseknek.

A fizikusok munkájával kapcsolatban megjegyzi, hogy rendkívül nagy és sokirányú feladatuk van. Ugy látja, hogy a fizikusok, de legalább a vezető fizikusok erejükhöz mértén igyekeznek ezeknek a feladatoknak megfelelni. Felhívja a figyelmet arra, hogy az egyetemi oktatás most több elfoglaltságot jelent /tankönyvvezetés/ mint a múltban. Meg kellene állapítani, hogy a mai elfoglaltság mellett mód van-e arra, hogy a fizikusok munkája terén valami javulást lehessen várni.

Alexits György elnökségi tag : Az osztálytitkár a jelentés elején elmondja azokat a hibákat, amelyeket ő meglátott. Látta, hogy a magyar tudomány fejlesztése szempontjából a fizikai tudományok fejlesztésének döntő jelentősége van, de ugyanakkor nem ismerte kellően fel, hogy neki mit kell tennie ennek fejlesztése érdekében. Az Elnökség tagjai már rámutattak a jelentés sok hiányosságára, azonban még több hiányosságra kíván rámutatni.

Nem domborodik ki eléggé a jelentésből, hogy tulajdonképpen milyen nagy tudományos munka folyik az osztályon belül, mik azok a tudományos eredmények, amelyeket az osztály tagjai és az ezekhez kapcsolódó fiatal vagy középkáderek elértek. A magyar tudománynak komoly becsületet szereztek az osztály körébe tartozó tudományágak. Maga az a tény, hogy Gombás Pál alelnök két könyve jelent meg Szovjetunió kiadásában és hogy milyen nagy érdeklődés mutatkozik Riesz - Szőkefalvi Nagy könyv iránt, mutatja, hogy milyen komoly munka folyik az osztályban.

Nem domborodik ki a jelentésből az sem, hogy az osztálytitkárnak vannak érdemei is. Az osztálytitkár a jelentésben elsősorban a hibákat tárta fel. Számos hibát követett el, talán még azonkívül is, ami a jelentésben fel van sorolva, de kétségek nélkül vannak eredményei is.

Meg kell említenie a matematikusok és a fizikusok közötti kontraverziót. Ha egyesek között ilyen kontraverziók támadnak és ha ez nem személyi, akkor ennek elvi alapjainak kell lenni. E mögött is vannak elvi alapok. Gombás Pál alelnök teljes mértékben kidomborította, hogy ezen elvi hibák létrejöttében mennyiben hibás Rényi osztálytitkár és amit mondott abban sok a helyes tény.

A jelentésnek a fizikára vonatkozó részében sok a hiányosság, ami az együttműködés hiányára vezethető vissza. Alexits elnökségi tag megjegyzi, hogy éppen a vezető fizikusoktól az osztályvezetőség nagyon kevés támogatást kapott. Nem sikerült az osztályvezetőséget úgy vezetni, hogy ott az összes fizikus tagok kellő aktivitással vegyenek részt. Az utolsó osztályvezetőségi ülésen Gombás Pál alelnök nem volt jelen, Jánossy akadémikus külföldön volt, Budó és Kovács levelező tagok más elfoglaltságuk miatt korábban elmentek. Így az osztályvezetőségi ülésen egyedül Novobátczy akadémikus vett részt a fizikusok közül. Ez nem elszigetelt jelenség.

A jelentés szerinte is sok hibát tartalmaz, de ezt természetesen tartja. Nem tudja például az osztálytitkár azt - és honnan is tudhatná, hogy Gombás Pál akadémikus intézetében milyen munka folyik. Az osztálynak nem állnak rendelkezésére azok a jelentések, melyekből tudomást szerezhetne az egyes intézetek működéséről.

Gombás Pál alelnök felszólalásából úgy tűnik, hogy a hibák Rényi osztálytitkár személyében keresendők. Ez tulságosan egyoldalú beállítás. Rényi osztálytitkár követett el hibákat, például akkor is, mikor nem járt erélyesen és eredményesen azután, hogy az említett jelentéseket megkapja, de viszont támogatást sem kapott és ha kapott, akkor is csak igen kevés helyről. Határozott kijelentések hangzottak el, hogy nem érdemes az osztályvezetőségi üléseken részt venni. Voltak olyan időszakok, mikor a KFKI vezetői azt mondták, hogy az ő tervükhöz a többiek nem értenek. Ez a felfogás nem helyes, ez a tervszerű munkát és vezetést akadályozza.

Meg kell mondania, hogy vannak jelenségek Gombás Pál alelnök magatartásában, melyek ezeknek a kérdéseknek a vizsgálatát nehezé teszik. Beszélt például Gombás alelnök az Alexits-Fenyő féle Könyvankétről és Freud aspiráns esetéről.

A könyvankéttel kapcsolatosan a következőket szeretné megjegyezni: A könyvankéten értékes felszólalások hangzottak el. A Közoktatási Szemlében írt is néhány sort erről és külön köszönetet is mondott Gombás Pál és Jánossy Lajos akadémikusoknak az építő kritikáért, bár meg kell mondania, hogy a kritika formája nem volt megfelelő. Furcsa volt az is, hogy Gombás Pál alelnök az ankétre gyorsírókat hozott, de amikor ő a jegyzőkönyv egyes részleteit meg akarta szerezni, annak kiadását megtagadták. Az ankét után ő azzal az őszinte megbecsüléssel közelített felé, ami részéről mindig fennállt Gombás Pál alelnökkel szemben. Még ma is az az érzése, hogy legjobb lenne, ha egyszer személyesen tudna beszélgetni vele. Kétszer hívta telefonon a tanszékén, de mindkét esetben rövid várás után azt a választ kapta, hogy nincs benn és így azt kellett gondolnia, hogy Gombás alelnök nem kíván vele beszélni. Ugy néz ki, mintha a könyvankét óta Gombás alelnöknek, valami személyes oka is lenne a haragra.

A Freud aspiráns úgy az, amiért Gombás Pál alelnöknek nincs bizalma Rényi osztálytitkárhoz. Freud aspiránssal beszélt az eset után. Nevezett rendkívül durva hibát követett el Gombás Pál alelnökkel szemben, amit kellően megmagyarázni nem is tudott. Freud aspiráns azonban egy kiváló tehetségű fiatal ember és nem lenne helyes, ha emiatt a - bár rendkívül súlyos - hibája miatt tudományos fejlődését meggátolnánk.

Meg kell mondania, hogy Gombás Pál alelnök rendkívül sokat tudna használni, ha fogadna el kritikát, ha több bizalommal fordulna az osztálynak nála szerényebb, de becsületes tagjaihoz. Nem érdemlik meg az osztály tagjai a lenézésnek azt a fokát,

hogy Gombás Pál alelnök még a legcsekélyebb közeledést sem mutatja. Szeretné megnyitni azt az őszinte utat Gombás Pál alelnök felé, ami eddig is közöttük fennállt és azt hiszi, ha Gombás alelnök barátilag tudna közeledni, ez a magyar tudomány számára is gyümölcsöző lenne.

Alexits György elnökségi tag felvet még egy kérdést, a szaktitkárság kérdését. Lehetetlen állapot van a III. osztályon, ahová az ország legnagyobb kutató intézete is tartozik. A szaktitkáron kívül az osztálynak ujabban két tudományos előadója van, az egyik előadó 1/2 év óta beteg. Az osztályon állandó zavarok vannak, nincs aki egy rendes jegyzőkönyvet elkészítsen. Még nem volt szaktitkár az osztálytitkárnak magának kellett mindent megcsinálnia és nem tudományszervezéssel töltötte az idejét, hanem a szervezés szervezésével.

Gombás Pál alelnök javaslatával, hogy az AMI kiadványának megjelenése után három hónappal tartsák meg az ankétet, egyetért.

Fogarasi Béla osztályelnök hangsúlyozza, hogy azok a problémák, amelyek a III. Osztályban felmerültek nem szükségesek és megoldhatók.

A vezetés kérdése nem könnyű, nehéz az Elnökségnek, az osztályvezetőségnek, az osztályelnöknek és nehéz az osztálytitkárnak is. A vezetés kérdésével a III. Osztályon belül nem foglalkoztak. A vezetésben döntő része az osztálytitkárnak van. Minden tudományágnak kell, hogy egy állandó bizottsága legyen, amelyik az elvi kérdéseket az osztályvezetőség számára előkészíti. A III. Osztály egyik nagygyűlési ülésén jelen volt, Kalmár László előadásán folytatott vitán. Ez az ülés egyáltalában nem volt helyesen előkészítve, itt is rá lehet mutatni a vezetés hiányára. Az egyes osztályokon belül a tudományos kutatás irányítása, a tudomány szervezése kérdéseiben vannak különbségek. Ezeknek megoldása az egyes osztályok feladata. A kívülállókat ezeket nem tudják megoldani, csak valamennyire tudnak segíteni azzal, hogy rámutatnak mi okozhatja a hibákat, hol lehet ezek gyökerét megkeresni. A szervezés körüli differenciákat napfényre kell hozni, alaposan meg kell beszélni és a vezetés kérdését szervezeten ki kell dolgozni és akkor minden feltétel meg lesz ahhoz, hogy az osztály olyan működést fejtsen ki, amelyből a mai ülésen elhangzott zavarokat ki lehet küszöbölni és ami az osztály kiváló teljesítményéhez fog vezetni.

Lukács György elnökségi tag kiemeli, ha a II. Osztályban, a legheterogénebb osztályban kooperációt lehetett teremteni, akkor a III. Osztályban feltétlenül lehet.

Több kérdésben nem ért egyet a hozzászólókkal. Nem ért egyet azzal, hogy a matematikusok nem szólhatnak bele érdemileg a fizikusok terveibe.

Nem ért egyet Alexits elnökségi taggal Freud aspiráns ügyében. Egy kiváló tudóst meg kell menteni a tudomány számára, de ha ez a kiváló tudós egy súlyos inkorrekttséget követ el, akkor

helyesnek tartotta volna egy fegyelmi vizsgálat lefolytatását, amelyben tekintettel kellett volna lenni Freud jövőjére, de ugyanakkor meg kellett volna mondani neki, hogy ilyen eszközökkel nem lehet a tudományban harcolni.

Nincs meggyőződve arról, hogy a mai ülésen felvetett differenciák mögött nincsenek-e elvi jelentőségű kérdések. Például Gombás Pál alelnök felvetette az Alkalmazott Matematikai Intézet kritikája képpen, hogy az Intézet olyan fizikai kérdésekre ad válaszokat, amelyek a fizika szempontjából használhatatlanok. Ez egy kapitalista maradvány, és egy általános kérdése az Akadémiának, hogy nem állott-e be mindkét részről egy olyan túlzott differenciálódás, amely elidegeníti egymástól a két szakma képviselőit és amely arra vezet, hogy a matematikusok olyan kérdéseket vetnek fel, amely a fizikusok számára nem kielégítő. Ezt látja az Alexits könyv vitájával kapcsolatos kérdéseknél is. Javasolja, hogy a III. Osztály tűzze ki feladatául a matematika és a fizika mai viszonyának konkrét megvizsgálását.

Lukács György elnökségi tag úgy véli, hogy az ülésen elhangzott vita nem viszi a dolgokat a helyes megoldás felé.

Javasolja, hogy az osztály tudományágainak állandó bizottságai foglalkozzanak szakadatlanul a maguk területével, vessék fel az elvi kérdéseket az osztályvezetőségek felé, akkor az osztályvezetőség munkája is tartalmassá fog válni, a vezetőségi tagok pedig küzdjék le azt a szűk szakemberi elfogultságot, amely megakadályozza őket abban, hogy ne csak egy hozzájuk egészen közel álló terület munkájához szóljanak hozzá.

Javasolja továbbá, hogy az Elnökség tűzze ki a III. Osztály Vezetősége feladatául, hogy a vezetés konkrét kérdéseit egy ülésen vagy sorozatos üléseken vitassák meg és a vita eredményét tézisekben összefoglalva hozzák az Elnökség elé.

Riesz Frigyes osztályelnök megjegyzi, hogy a jelentéssel az osztályvezetőségnek behatóan kellett volna foglalkoznia, a jelentést azonban egy órával az ülés előtt kapta meg.

Kéri az osztályvezetőség fizikus tagjait, amennyiben a jövőben ilyen differenciák merülnének fel, mint amilyenek itt az ülésen napfényre kerültek, azokat közöljék az osztályvezetőségen belül.

Hevesi Gyula elnökségi tag: Az iparral való kapcsolat kérdése a vitában felmerült ugyan, de nem megfelelő sullyal. A jelentés megállapítja, hogy a fizikai tudomány kapcsolata az iparral nem megfelelő. Ebben a kérdésben hibás a Műszaki Tudományok Osztálya is. A VI. Osztály nem kereste a kapcsolatot a III. Osztállyal. Vannak egészen fontos kérdések, például a mágneses anyagok kérdése. Ebben a kérdésben a III. Osztály igen keveset segített a VI. Osztálynak. Javasolja erre a kérdésre egy aspiráns beállítását.

Örösi feladatok vannak a fizikusok számára a híradástechnika terén is, a geofizikai módszerek gyakorlati felhasználása terén, a karsztviz kutatások vonalán, lehetetlen kísérletezések folynak

ultrahanggal. Hogy az együttműködés a két osztály között létrejöjjön ezt a fizikusok részéről is kezdeményezni kell. Véleménye szerint míg a III. Osztálynak egy fizikus szakbizottsága lesz és az a fizika egész területével akar foglalkozni, addig konkrét kapcsolat az iparral nem jöhet létre. A fizikus bizottságot is szakterületek szerint kellene felosztani, mint a műszaki osztály bizottságait.

Novobátzky Károly elnökségi tag az osztály fő gyengességét kívánja megemlíteni. Az Akadémia osztályainak az a feladatuk, hogy a maguk tudományágát országos viszonylatban irányítsák és ellenőrizzék. E feladat megoldásától az osztály távol áll. Ennek kettős okát látja. Kevés a kiváló szakemberünk és a meglévők is a tudomány egy ágát művelik. Ezen csak úgy lehet segíteni, hogy foglalkozni kell az ifjúsággal, megfelelő irányba kell őket terelni.

Az osztály tagjainak áttekintéssel kell bírniok az intézetekben folyó munkákról. Az osztályba kell, hogy befussanak az intézeti jelentések, amelyek tartalmazzák, hogy hol kell segítséget nyújtani, hol van szükség irányításra. Legtöbb konkrét javaslat a Műszaki Osztály részéről fut be. Egy összekötő szervet kellene létesíteni, amely a Műszaki Osztályhoz befutó problémákat továbbítaná a III. Osztály felé.

Az akadémiai intézetektől elég sűrűn kap jelentést az osztály, ismerik a terveiket, de hogy a tervteljesítményben hol tartanak arról az osztályvezetőségnek áttekintése nincsen.

Konkrét javaslata tehát:

- a./ létesüljön szervezett kapcsolat a VI. és III. Osztály között,
- b./ adjanak az intézetek jelentést az osztálynak a tervük állásáról, a felmerült nehézségekről.

Gombás Pál alelnök melegen üdvözli azokat a szavakat, amelyeket Alexits György elnökségi tag elmondott és őszintén örülne, ha az a viszony, amely kettőjük között fennállt, helyreállana. Sajnálattal fejezi ki, hogy az a bizonyos telefonhívás, melyről nem volt tudomása, ebben lényeges szempontot játszott.

Rényi osztálytitkár nem tudhatja, hogy intézetében milyen munkák folynak, de ha nem tudta, nem szabad lett volna erről a jelentésben írni.

Azon megjegyzésre, hogy a kritikát nem türi, szeretné ha egyszer kritikát kapna. Kéri, ha ilyen eset előfordul, figyelmeztessék erre.

A könyvankét gyorsíróival kapcsolatosan tesz néhány megjegyzést. A gyorsírók beállítása az ankéten szükséges volt. A jegyzőkönyveket ha tőle kérték volna, szívesen kiadta volna.

Gombás Pál alelnök kitér Rényi és közte lévő ellentét ügyére. Alexits elnökségi tag nem gondolta jól végig, hogy az a vád, amivel Freud aspiráns illetve nem egyszerű helytelen viselkedés, hanem rágalmozás volt. Elmond egy tudomására jutott, pártülésein elhangzott kijelentést. A rágalommal szemben a fegyelmi kérdés enyhe volt.

A kritika, amely a könyvankéten elhangzott és általában, amit a magatartásában Alexits György elnökségi tag felvet nem akar lenézés lenni. Ilyen szándéka a legtávolabbról sem volt és a jövőben erre ügyelni fog.

Hevesi Gyula elnökségi tag felszólalásában több fizikus bizottság felállítását javasolja. Az országban olyan kevés fizikussal kell gazdálkodni, hogy ezt nem tartja lehetségesnek. Mágneses ember például nincsen, valakit erre rá kellene állítani.

Rusznayk István elnök megjegyzi, hogy az eddigi hozzászólásokból úgy látja, hogy a benyújtott jelentés csak az osztályvezetőség egy részének véleményét tartalmazza.

Kovács István osztályvezetőségi tag: A határozati javaslatokban csak a matematikai problémák megoldása szerepel. Megkérdezi, hogyan fognak realizálódni a fizikai problémák.

Rényi Alfréd osztálytitkár tájékoztatja az Elnökséget arról, hogy a jelentés hogyan készült el. Mint osztálytitkár készített egy vázlatot, amelyet az osztályvezetőség elé vitt. Az ülésen, mint Alexits György elnökségi tag elmondotta, a vezetőség több tagja nem volt jelen. Megállapodtak abban, hogy a vita alapján egy szűkebb albizottság fogja a jelentés átdolgozott formáját megvitatni, erre azonban már nem jutott idő, így ő dolgozta át az osztályvezetőségtől kapott szempontok szerint, az albizottsággal egyetértésben. Kérte a jelentés beadási határidejének meghosszabbítását, de ez nem volt lehetséges.

Erdey-Gruz Tibor főtitkár által felvetett kérdésekre válaszol. Fogalmazási hiba, hogy a jelentésben az osztály feladatai között a gyakorlattal való kapcsolat kérdése nincs külön hangsúlyozva. Az osztály egyed tudományágainál ez a kapcsolat megvan.

Ami az osztályon belül lévő feszült viszonyt illeti, arra vonatkozólag az ülés folyamán elhangzottak felvilágosításul szolgálnak.

Az algebrai vita a tudományág fejlődését komoly vita tárgyává tette. A vita megtárgyalta, hogy a kutatások iránya mennyire helyes, milyen irányban lehet továbbfejleszteni, a gyakorlattal hogyan lehet összekapcsolni. A Matematikai Bizottságnak az a javaslata, hogy ezt a vitát, mely a bizottság előtt folyt le, a Nagygyűlésen szélesebb körben folytassák és a felmerült problémákat tegyék további vita tárgyává.

A mágneses bizottságnak három fizikus tagja van, de ezzel a kérdéssel tulajdonképpen csak egy ember foglalkozik, Pál Lénárd, aki jelenleg a Szovjetunióban aspiráns és így csak nagyon kevés segítséget tud adni.

Ami az Elnökséggel való kapcsolat kérdését illeti kétségtelen, hogy az osztálynak több elnökségi tagja van. Egy osztályvezetőségi ülésen azonban éppen Gombás alelnök volt az, aki csodálkozását fejezte ki az Elnökség egy kivánságával szemben. Ugyanis

két elnökségi ülés között az Akadémia ügyeit az elnök és főtitkár irányítja. Az Elnökség tagjai nem mindig tájékozottak azokról a kérdésekről, amelyeket a szűk elnökség intéz el, úgy látszik nem tudnak idejekorán azokról a kérdésekről, amelyek a következő elnökségi ülés elé kerülnek.

A fizikus bizottság átszervezése az osztály egyik legfontosabb feladata lesz a közeljövőben.

Az osztály könyvfelelőse Szókefalvi-Nagy Béla. A matematikai könyvek kiadásának kérdésével a könyvfelelős és az osztálytitkár foglalkozik, így ezen a téren a helyzet elég kielégítő. A fizikusok közül könyvkiadási kérdésekkel megfelelő alapossággal egy tag sem foglalkozik. Ezt a kérdést a fizikus bizottság átszervezésével meg kell oldani.

A Debreceni Fizikus Vándorgyűlésen a hiba már az elnöki megnyitónál kezdődött és az egész vándorgyűlésen végigvonult.

Az Alkalmazott Matematikai Intézet Tudományos Tanácsa működik és az elvi irányítás nem hiányzik. Anyagi vonatkozású problémák vannak: helyiség, könyvtár igények. Ezek nélkül nem tudja az Intézet feladatait maradéktalanul ellátni.

A Csillagvizsgáló Intézet kérdésével az osztályvezetőség már foglalkozott, legutóbb az új obszervatórium megépítésével. Azonban csak részletkérdésekkel foglalkozott és nem az egész Intézet munkájával.

Gombás Pál alelnök kijelentéseire a következőkben válaszol: Gombás Pál alelnök félreértette az egész jelentés célját, úgy fogta fel, mint beavatkozást a fizika ügyeibe. Ez és ilyen az a beavatkozás, amit Gombás Pál alelnök és a többi fizikus is tapasztal az ő részéről és ezért nem tudta és tudja osztálytitkári funkcióját betölteni.

Ami az Alexits könyvankét kérdését illeti azért nem tért ki erre a jelentésben, mert az Akadémiai Értesítőben megjelent erről egy beszámoló, amit ő írt. Alexits György elnökségi tag által felvetett jegyzőkönyv kérdéséhez hozzáfűzi, hogy megpróbálta Kónya Alberten keresztül is azt megszerezni, de eredménytelenül.

Gombás Pál alelnök a szovjet fizikai tudomány ismeretével kapcsolatosan azt hangsúlyozta, hogy ő maga a saját szakterületén jól ismeri a szovjet szakkutatásokat. Hogy Gombás Pál alelnök a saját területén ismeri a szovjet szakmunkát, nem segítette elő azt, hogy a fizikusok a fizika területén megfelelően kiválogatták volna a hízagpotló könyvek kiadását.

Hogy Riecs - Szókefalvi könyvét nem említette az hiány, de a jelentés nem törekszik teljességre. Hiányosság az is, hogy a fizikai lapok kérdéséről, például a Fizikai Szemléről sem ír a jelentés.

Nem felel meg a tényeknek Gombás Pál alelnök megjegyzése az Alkalmazott Matematikai Intézettel kapcsolatban, hogy az Intézet fizikával kapcsolatban olyan munkát végez, amit a fizikusok nem tudnak felhasználni. Nem tudja, hogy honnan szerzi ezt az információt. Gombás Pál alelnök kb. 2 évvel ezelőtt egy problémával fordult hozzá. Majd rövid időn belül közölte azt is, hogy a kérdés meg van oldva. Ezért nem tartotta sürgősnek a kérdés megoldását, de ennek ellenére egy fiatal kutatót kívánt megbízni azzal, hogy a kérdéssel foglalkozzon. Gombás alelnök felvetette az együttműködés hiányát is. Ezzel kapcsolatban javasolja, ha az elméleti fizikusoknak munkájuk során felmerülnek olyan problémáik, amelynek matematikai oldalai vannak, forduljanak előre kérdéseikkel a matematikusokhoz, nem pedig későn, már a cikkek megjelenésekor.

Freud aspiráns fegyelmi ügyével a TMB-nek kellett volna foglalkoznia. Hogy ez a fegyelmi miért nem történt meg, nem tudja, de nem felel meg a valóságnak az, hogy lépéseket tett volna ez irányban. Távol áll ez tőle és az osztálytól is. Hogy Freudot az Intézetébe felvette, ez azért történt, mert Freud igen tehetséges fiatal ember, akit azért, mert hibát követett el, nem volna helyes a tudományos munka további lehetőségétől eltiltani. A maga részéről megmondotta neki elítélő véleményét Gombás alelnök intézetében elkövetett hibájáért.

Nem felel meg teljes mértékben a ténynek a Fényes-könyv kérdése sem. Ez a kérdés régen huzódik, még akkor Alexits György akadémikus volt a főtitkár. Ő bizta meg őt azzal, hogy nézze át a könyvet. A könyvben egy szakmai ideológiai probléma merült fel és a maga részéről pusztán ebből a szempontból nézte meg és adott véleményt. Véleményének helyességét azóta megerősítette a Nagy Szovjet Enciklopédia axiomatika fejezete is. Hogy ez a lektori vélemény ill. jelentés elveszett, ehhez hozzászólni nem tud, nem az osztályon veszett el.

Ami Straub F. Brunó elnökségi tag által felvetett Neugebauer kérdést illeti, igyekeztek Neugebauernek megmagyarázni, hogy helytelen, ha egy fizikus a fizikai módszereket biológiára alkalmazza anélkül, hogy a biológiai tudomány mai állásával tisztában lenne. Hogy Neugebauer mennyiben látta be a kritika helyességét, azt nehéz megállapítani.

Sok elhangzott hozzászólásért köszönetet mond az Elnökség tagjainak és azokat további munkájában fel fogja használni.

Gombás Pál alelnök megjegyzi, hogy az osztálytitkár válasza általában nem elégíti ki, de az előrehaladott időre való tekintettel nem bocsátkozik itt részletekbe.

Erdey-Grúz Tibor főtitkár: Elhangzott az a kijelentés, hogy a hiányosságoknak egyik oka a III. Osztály elhanyagolt volta. Ezért személy szerint őt magát is súlyos felelősség terheli, hónapokig nem tudta a zavarokat megszüntetni.

Rusznayk István elnök: Már a határozati javaslatok elkészítése is megmutatja azt a rossz munkamódszert, mellyel az osztály dolgozik.

A jelentésnek nagy hibája, hogy a pozitívumokra sem mutat rá kellőképpen, nem hozza ki megfelelően a tudományos eredményeket és még a gyakorlattal meglévő kapcsolatokat sem mutatja meg. Mindezek a tények alkalmasak arra, hogy az Elnökségben egy bizonyos hibás benyomást keltsenek. Az önkritika, ami a jelentésben van, nem az igazi önkritika, mert nem mutatja meg azt az utat, ahogyan a hibát ki akarja javítani. Maga az a körülmény, ahogyan ez a jelentés született, megmutatja, hogy az Osztályvezetőség teljesen helytelenül dolgozik és ez rányomja bélyegét az egész osztály munkájára. Az egész kérdés felveti tulajdonképpen az osztályvezetőség problémáját.

Gombás Pál alelnök azt mondta, hogy ő eddig nem kapott kritikát, ezért szeretné most ő megkritizálni. Megállapítja, hogy Gombás mint alelnök a III. osztály hiányos működéséért különösképpen felelős, sőt felelős a Freud ügyig visszamenően az ott történt dolgokért. A Freud ügy szerintem nem alkalmas arra, hogy bizalmatlanságot keltsen az osztálytitkárral szemben, azonban Rényi osztálytitkár helytelenül járt el. Ha valaki elkövetett egy hibát és azt az embert Rényi elvtárs átvette a saját intézetébe, helytelen volt őt megjutalmazni magasabb fizetéssel, mint amilyen első helyén volt. Ez példája annak, mikor a dolgok vezetése nem úgy történik, ahogyan kellett volna. Ezzel szemben azt hiszi, hogy Gombás alelnök sem dolgozott jól az osztályvezetőségben, mert nem értette meg, hogy az osztályvezetőségnek mi a feladata. A Freud ügyet fel lehetett volna tární az osztályvezetőségben. Észre kellett volna vennie az osztályvezetőségben belül azt, ami a vita folyamán itt ma kiderült.

Az osztályvezetőség egyáltalán nem teljesítette fő feladatát, nem teljesítette azt a feladatát, hogy a tudományt irányítsa. Felvetődött itt ma egy fontos kérdés. Mit értünk mi tudományos tervezés és tudományos irányítás alatt? Mikor azt mondjuk, hogy az osztályvezetőség irányítsa a kutatást és segítse elő a hozzátartozó tudományterületek kutatásai terveinek elkészítését, akkor arról van szó, hogy az osztályvezetőség mérje fel a tudományág állását hazánkban és népgazdaságunk szükségleteit. Nézze meg, melyek azok a témák, amelyekkel való foglalkozást szükségesnek tartja és gondoskodik arról, hogy ezeken a területeken megindítsák a kutatásokat. Ez az osztályvezetőség sorokövetkező döntő feladata. Azonban az osztályvezetőségnek ezzel a feladatával szemben tapasztalható volt ellenállás, különösen a KFKI részéről - azzal az indokolással, hogy a matematikusok úgy sem tudnak az osztályvezetőségben hozzászólni az ő problémáikhoz. Az osztályvezetőségnek nem a tematika részleteibe kell beleszólnia, hanem az egész tudománypolitika vonalvezetésével kell foglalkoznia és akkor nem fog megtörténni az, hogy bizonyos dolgokról Rényi osztálytitkár nem tud. Megkérdezi Gombás alelnököt, beszámolt-e kutatásairól az osztályvezetőség előtt és megvitatta-e azt az osztályvezetőség. Az osztály ezen a téren nem teljesítette feladatát, de az osztályvezetőségi tagoknak joguk és kötelességük, hogy bírálják őt, ők is felelősök mindenért, ami az osztályon történik.

Gombás Pál alelnök meglepetéssel értesül, hogy a főfelelősség ráhárul és megkérdezi, hogy minderről eddig miért nem értesítették.

Rusznayk István elnök megállapítja, hogy Gombás alelnök ezzel a kijelentésével megmutatta, hogy milyen a kritikához való viszonya és folytatja azzal, hogy az osztályvezetőség összes tagjai kollektíven felelősek azért, hogy az osztályvezetőség az ideológiai problémákat nem vitatta meg. A Csillagvizsgáló Intézet munkájáért is az egész osztályvezetőség felelős, már régen kellett volna ezzel foglalkoznia.

Szeretne rámutatni arra, hogy az Osztály egész munkája hogyan tükröződik a határozati javaslatokban. A határozati javaslatokban egy sor vágyalom van.

Javasolja, hogy az Elnökség vitassa meg ezeket a javaslatokat, mert ebben a formájában azokat elfogadni nem lehet.

ad 1./ Erre nem kell külön elnökségi határozat, ez az osztály feladata, melyet eddig nem látott el és amihez sürgősen hozzá kell kezdenie.

ad 2./ A javaslat első részére az utolsó Nagygyűlés ill. Közgyűlés már hozott határozatot, az osztálynak azt teljesítenie kell. A fizikus bizottság újjáalakítására vonatkozó javaslat helyes, az Elnökség elfogadja.

ad 3./ Főtitkár kövessen el minden lehetőt, hogy a III. Osztály szaktitkárságát megerősítse.

ad 4./ Már régen kötelessége lett volna az osztályvezetőségnek megvizsgálni a meteorológia helyzetét. A III. és VIII. Osztály közösen vitassa meg a kérdést.

Határidő: május 1.

ad 5./ Az Osztály készítse el perspektivikus kutatási tervét és jelölje meg az első ötéves terv hátralévő részében megoldandó feladatokat, ill. azokat a kutatásokat, melyeket ebben a periódusban kell megindítani.

ad 6./ Elfogadva.

ad 7./ Nem határozati javaslat. Ki kell dolgozni ennek módszereit, a következő félévi munkatervben már konkrétan szerepeljen.

ad 8./ -

ad 9. és

10./ Az osztály készítsen részletes javaslatot az intézet jellegéről megváltoztatására, valamint az új osztályok szervezésére, amit az Elnökség meg fog vitatni. Határidő: VI. A.

ad 12./ Elnökség rendkívül fontosnak tartja az ankétot, az osztályvezetőség tárgyalja meg és hozzanak határozatot az ankét időpontjára vonatkozólag, feltétlenül 2-3 hónappal a kiadvány megjelenése után.

ad 13./ Ie kell venni napirendről, mert nincs megtárgyalva az illetékesekkel.

ad 14./ Elnökség felhatalmazza elnököt és főtítkárt, hogy vizsgálják meg egy Szovjetunióból meghívandó csillagász delegáció lehetőségét.

ad 15./ Javaslát úgy módosítandó, hogy az osztály vizsgálja meg alaposan a csillagászati kutatások helyzetét hazánkban és annak alapján tegyen javaslatot az Elnökségnek a csillagászat fejlesztésére vonatkozóan.

Határidő: 4. 1.
Felelős: Osztálytitkár

Aláhuzza Lukács György és Fogarasi Béla osztályelnök hozzászólásait. Ugy látja, hogy az osztályban elvi szakadás van és egy olyan osztályban, ahol annyi világhírű szakember van lehetetlen, hogy ne találják meg a megfelelő kiutat.

Legsürgősebb feladatunk a III. Osztály jó működésének biztosítása. Az osztályvezetőség vegye át végre feladatát. Vegye át az osztályhoz tartozó tudományágak vezetését és ha a fizikusok meg fogják érteni, hogy nekik kötelességük hozzászólni a matematika kérdéseikhez és ha ugyanezt megértik a matematikusok a fizikai kérdésekkel szemben, akkor meg van arról győződve, hogy a kooperáció lehetséges lesz. Javasolja az Elnökségnek, hogy a III. osztály kérdését ne zárják le véglegesen.

Rényi Alfréd válaszában megjegyzi, hogy a felvetett kérdéseket a jövő évi munkaterv megvitatása során tisztázni kell. A maga részéről ígéretet tesz arra, hogy az Osztály jó munkája érdekében mindent el fog követni.

Gombás Pál alelnök először is megállapítja, hogy ez az első alkalom az Akadémia életében, hogy az osztályvezetőségi tagok feladatát meghatározzák, jogaikat és kötelességeiket ismertetik. A jövőben ezek szerint az irányelvek szerint fog - mint osztályvezetőségi tag - működni. Másodszor pedig tekintettel arra, hogy - mint Rusznyák elnök szavaiból látja - mindenki mindenért felelős lesz téve, szeretné kiemelni, hogy az Elnök és a Főtítkár is felelősek azért, hogy a kérdések nagy részében, amelyeket szemére vetnek, ők maguk sem cselekedtek, jóllehet a problémákról tájékoztatta őket.

Lukács György elnökségi tag megjegyzi, hogy már több osztály munkájának megvitatásánál elhangzottak ezek a megállapítások, de úgy látzik Gombás alelnök ezeken nem vett részt.

Fogarasi Béla osztályelnök Rényi osztálytitkár javaslatához fűz megjegyzést. Nem tartja helyesnek, hogy az osztály az elvi kérdések megtárgyalása előtt rátérjen a munkaterv megtárgyalására. A munkaterv elkészítése nagyon fontos, de csak akkor, ha a nem tisztázott kérdéseket már megvitatták.

Rusznyák István elnök: Természetesen a munkát az elvi kérdések tisztázásával kell elkezdni. Azért, amit Gombás Pál alelnök mondott, a szűk elnökség is valóban felelős.

Hévesi Gyula elnökségi tag: Állást kell foglalni arra vonatkozólag, hogy a III. Osztály területén az iparral való kapcsolat milyen legyen és ezt a kapcsolatot hogyan lehetne végrehajtani.

Lukács György elnökségi tag javasolja, ha az Osztály az elhangzott javaslatokat vitassa meg és újabb javaslatokat terjesszen az Elnökség elé.

Rusznay István javasolja, hogy a III. Osztály, további munkájának elvi kérdéseire a februári elnökségi ülés elé terjesszen javaslatot, melyben térjen ki az elhangzott bírálatokra és javaslatokra, különös tekintettel az osztály feladataira a tervekészítési munkálatokban és az iparral ill. a gyakorlattal való kapcsolat megszilárdításának kérdésére.

Elnökség a javaslatot elfogadja.

Határidő: 1953. jan. 21.

Felelős: Riesz Frigyes

Rényi Alfréd osztálytitkár egyetért Fogarasi Béla osztályelnök javaslatával, hogy amíg az elvi kérdések nincsenek tisztázva, ne tárgyalják az osztály munkatervét, ezért a munkaterv beadására halasztást kér.

Munkaterv beadásának határideje: március 1.

Felelős: Rényi Alfréd

Kmf.